

Anna Ziętek

Wybrane elementy organizacyjno-prawne edukacji zawodowej młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Problemy Profesjologii nr 1, 115-126

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WYBRANE ELEMENTY ORGANIZACYJNO- PRAWNE EDUKACJI ZAWODOWEJ MŁODZIEŻY ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

W świetle zmian systemowych dotyczących edukacji zawodowej właściwe stały się założenia dotycząc wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Realizacja powyższych założeń w procesie kształcenia zawodowego zależna jest od wielu czynników organizacyjno – prawnych, które zmierzają do doskonalenia między innymi warunków umożliwiających prowadzenie procesu edukacyjnego z uwzględnieniem potrzeb i możliwości młodzieży^{1,2}. Doskonalenie warunków użytkowych szkół i otoczenia to przede wszystkim podniesienie umiejętności i zdolności zawodowych. Dostępność do budynków i związanych z nimi urządzeń, doposażenie szkół w nowoczesne środki techniczno – dydaktyczne oraz przystosowanie ich do spełnienia różnych zadań lekcyjnych i pozalekcyjnych³, stwarza możliwości kształcenia otwartego i elastycznego. W przypadku młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych realizacja powyższych założeń zapewnia pobieranie nauki we wszystkich typach szkół i placówek zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami⁴. W myśl przepisów regulujących system kształcenia należy w szczególności w szkołach i placówkach kształcących dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dostosować organizację, treści i metody nauczania do indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia⁵, dostosować programy nauczania, programy wychowawcze i program profilaktyczne⁶ oraz zapewnić odpowiednie warunki do nauki i odpowiednie środ-

¹ Program pomocy w dostępie do nauki dzieci i młodzieży niepełnosprawnej www.kuratorium.gda.pl

² Wstępne założenia do ustawy o wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych www.idn.org.pl

³ Kulisiewicz Cz., *Szkolnictwo w procesie przebudowy. Kierunki reform oświatowych w krajach uprzemysłowionych 1945-1980*, WSiP, Warszawa 1982, s. 91.

⁴ Nowak A., *Wybrane edukacyjne i prawne aspekty niepełnosprawności*, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 1999, s. 45.

⁵ Ustawa o systemie oświaty z dnia 07 września 1991r. (Dz. U. Z 1996r. Nr 67, poz. 329 i nr 106, poz. 496, z 1997 r. nr 28, poz. 153 i nr 141, poz. 943, z 1998 r. nr 117, poz. 759 i nr 162, poz. 1126, z 2000 r. nr 12, poz. 136, nr 19, poz. 239, nr 48, poz. 550, nr 104, poz. 1104, nr 120, poz. 1268 i nr 122, poz. 1320, z 2001 r. nr 111, poz. 1194 i nr 144, poz. 1615, z 2002 r. nr 41, poz. 362, nr 113, poz. 984 i nr 200, poz. 1683 oraz z 2003 r. nr 6, poz. 65). art. 1.

⁶ Rozporządzenie MENiS z dnia 18 stycznia 2005r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych

ki dydaktyczne⁷. Szkoły realizują powyższe zalecenia w przypadku uczniów posiadających opinię lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego^{8,9}, wydane na wniosek rodziców przez publiczną/niepubliczną poradnię psychologiczno pedagogiczną, lub publiczną poradnię specjalistyczną¹⁰. Osoby posiadające orzeczenia lub opinie, które przedstawia **rysunek nr 1**, uważane są w myśl aktów prawnych regulujących system edukacji za dzieci i młodzież niepełnosprawną. Do realizacji celów społeczno – zawodowych konieczne jest posiadanie przez dzieci i młodzież niepełnosprawną orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, które wydają powiatowe oraz wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności¹¹. Orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności stanowi o korzystaniu z ulg i uprawnień przewidzianych w ustawie o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r.*

Orzeczenie dla celów pozarentowych wspiera osoby niepełnosprawne zarówno zawodowo jak i społecznie, natomiast orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest ważnym dokumentem zawierającym zalecenia oraz określającym warunki realizacji założeń edukacyjnych. Powyższe relacje pomiędzy orzeczeniami, przedstawione na **rysunku nr 2**, obrazują, że nie są one zależne od siebie i warunkują podejmowanie różnych działań w zależności od potrzeb organizacji i instytucji wspierających obszary społeczne i zawodowe oraz edukacyjne. Przedstawione różnice, wynikają z celów, które ze względów profilaktycznych, zawodowych, edukacyjnych i rehabilitacyjnych określają realizację zadań przewidzianych dla osób niepełnosprawnych¹². Wymienione aspekty podkreślają związek pomiędzy przygotowaniem zawodowym a możliwością uczestnictwa młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w życiu społecznym i zawodowym. Wskazują na wzrost znaczenia przygotowania zawodowego, którego celem jest realizacja procesu dydaktyczno – wychowawczego z uwzględnieniem potrzeb młodzieży oraz pracodawców i lokalnego rynku pracy.

społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 19, poz. 167).

⁷ Rozporządzenia MENiS z dnia 18 stycznia 2005r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach oraz ośrodkach (Dz. U. z 2005r. Nr 19, poz. 166).

⁸ Tamże.

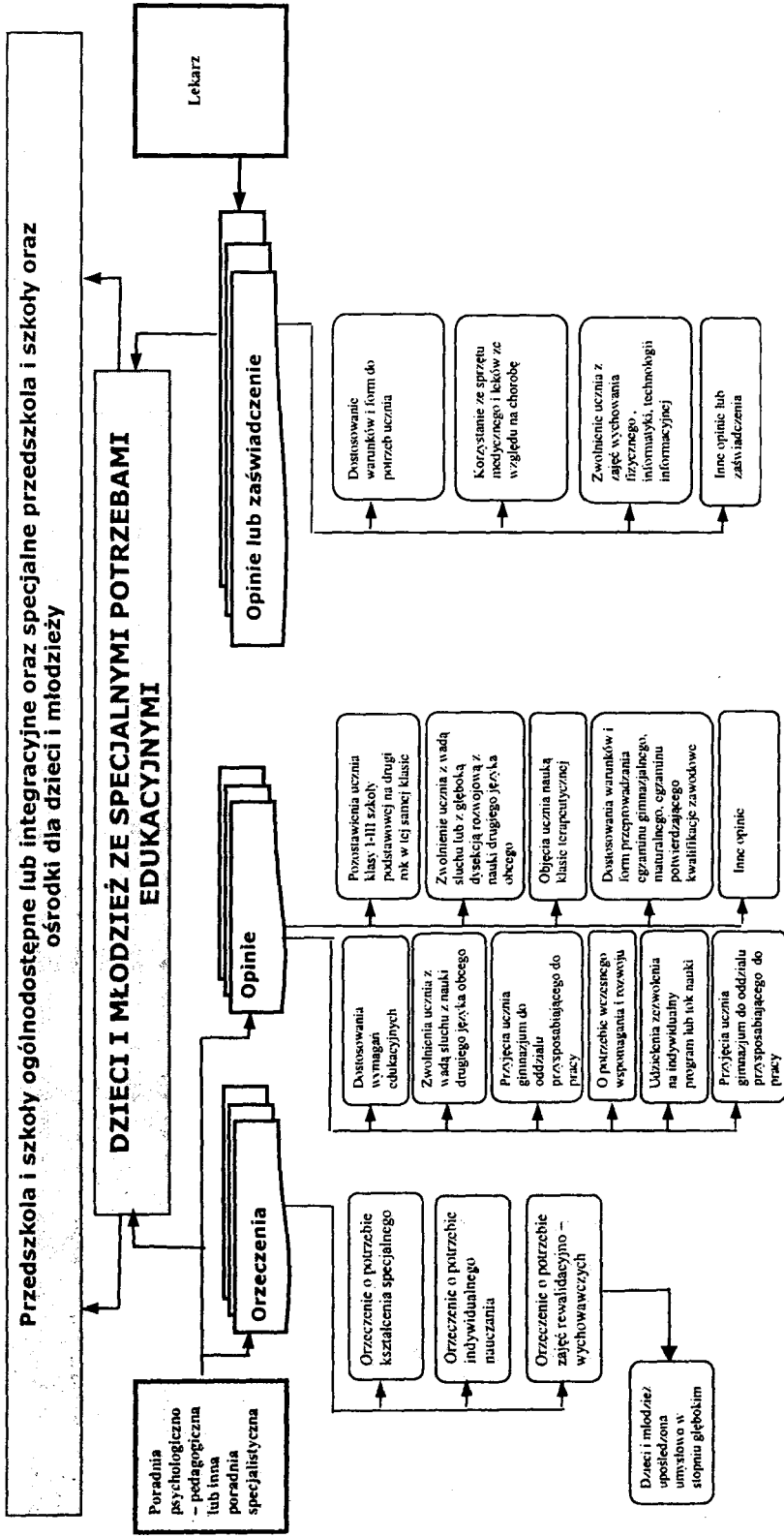
⁹ Op. cit., (Dz. U. z 2005 r. Nr 19, poz. 167).

¹⁰ Rozporządzenie MENiS z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 199, poz. 2046).

¹¹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności. (Dz. U. 03.139.1328).

¹² Kuzynowski., *Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych. „Aktywizacja Zawodowa Osób Niepełnosprawnych”*, 2005, nr 1(1), s. 5

Rysunek 1
Diagnozowanie orzekanie i opiniowanie dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

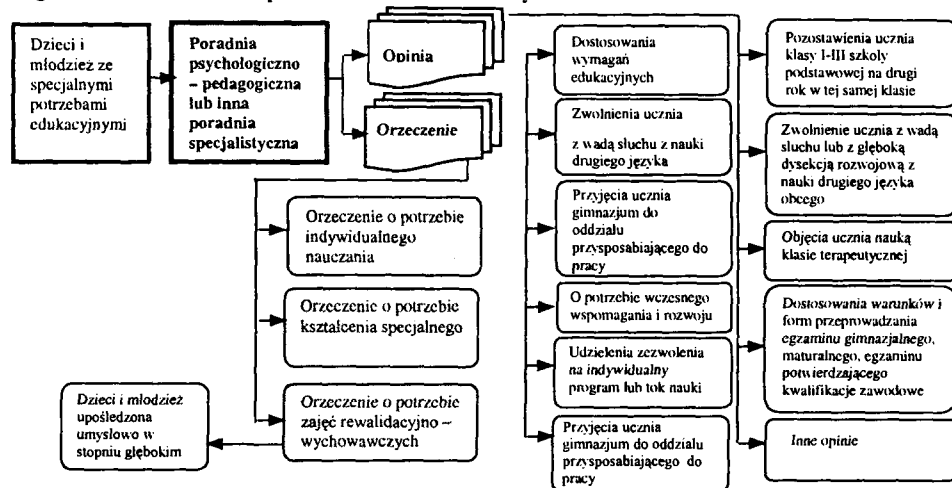

Źródło: opracowanie własne na podstawie: U. Olesińska, CMPP-P, R. Ponczek, MENIS, Lege Artis Konsulting, Poradnictwo i pomoc psychologiczno – pedagogiczna, 2005, rozporządzenia MEN z dnia 11 czerwca 1993r. w sprawie organizacji i zasad działania publicznych poradni psychologiczno – pedagogicznych oraz innych publicznych poradni specjalistycznych. Dz. U. Nr 67 poz. 322, Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. nr 123, poz. 776 ze zm.).

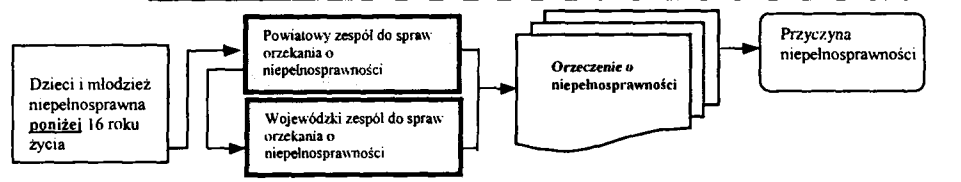
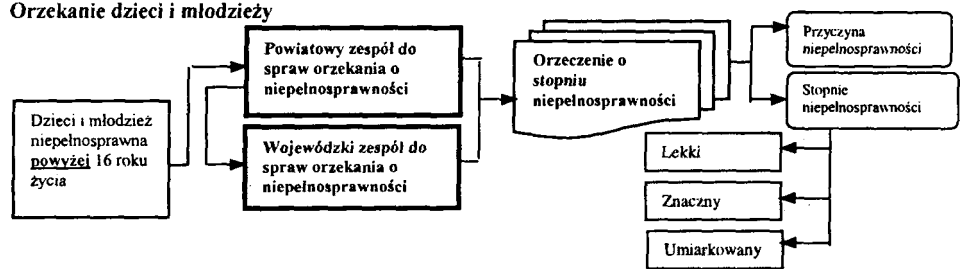
Rysunek 2.

Diagnostowanie, orzekanie i opiniowanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej dla celów edukacyjnych i pozarentowych

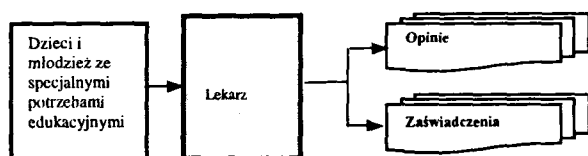
Diagnostowanie orzekanie i opiniowanie dzieci i młodzieży

Orzekanie dzieci i młodzieży

Opiniowanie dzieci i młodzieży dla celów edukacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie U. Olesińska, CMPP-P, R. Ponczek, MENiS, Lege Artis Konsulting, Poradnictwo i pomoc psychologiczno – pedagogiczna, 2005, rozporządzenia MEN z dnia 11 czerwca 1993r. w sprawie organizacji i zasad działania publicznych poradni psychologiczno – pedagogicznych oraz innych publicznych poradni specjalistycznych. Dz. U. Nr 67 poz. 32, Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. nr 123, poz. 776 ze zm.).

Realizacja postawionego zadania w zakresie przygotowania do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia¹³, wymaga doskonalenia rozwiązań architektoniczno – budowlanych szkół z punktu widzenia uregulowań prawnych i potrzeb młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wymagania prawne stawiane placówkom oświatowym o podstawowym znaczeniu dla omawianej problematyki reguluje *Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym*¹⁴, która określa sposób postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele i ustalania zasad ich zagospodarowania oraz zobowiązuje do uwzględniania w zagospodarowaniu przestrzennym wymagań osób niepełnosprawnych. *Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. - Prawo budowlane*¹⁵ zobowiązuje do projektowania, budowania, użytkowania i utrzymania obiektu budowlanego zgodnie z przepisami, w sposób zapewniający niezbędne warunki do korzystania z obiektów użyteczności publicznej, przez osoby niepełnosprawne, w szczególności poruszające się na wózkach inwalidzkich. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 14 grudnia 1994r w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie*¹⁶, określa uregulowania w zakresie budownictwa, przebudowy, modernizacji oraz zmiany sposobu użytkowania budynków użyteczności publicznej w tym placówek oświatowych z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych. Natomiast uregulowania w sprawie zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w szkole lub placówce ucznia, a także dostosowanie stanowiska pracy ucznia do psychofizycznych, antropometrycznych warunków oraz rodzaju i stopnia niepełnosprawności ucznia przedstawia *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach*¹⁷.

Powyższe regulacje prawne stanowią również ważne ogniwo odpowiadające procesom integracji z Unią Europejską. Zakres zalecanych działań Unii Europejskiej oscyluje wokół ułatwienia osobom niepełnosprawnych dostępu do edukacji oraz na tworzeniu warunków

¹³ Kirenko J., *Szkolnictwo zawodowe i przysposobienie do pracy dla osób niepełnosprawnych*. [w:] W. Otrębski (red.), *System wsparcia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych*, Fundacja Między Nami, Lublin 1999, s. 81.

¹⁴ *Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym* Dz. U. 99.15.139 1999.05.25 zm. Dz. U. 99. 41.412 2002.01.25. zm. Dz. U. 01.5.45. art. 1 ust 2 pkt. 3

¹⁵ *Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. – Prawo budowlane* Dz. U. 1994 nr 89 poz. 441 z późn. zm. art. 5 ust.1 pkt.3

¹⁶ *Rozporządzenie Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 14 grudnia 1994r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. – Prawo budowlane* (Dz. U. Nr 89, poz. 414, z 1996r. Nr 100, poz. 465, Nr 106, poz. 496 i Nr 146, poz. 680, z 1997r. Nr 88, poz. 554 i Nr 111, poz. 726 oraz z 1998r. Nr 22, poz. 118 i Nr 106, poz. 668)

¹⁷ *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach na podstawie art. 95a ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty* ((Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 i Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 117, poz. 759 i Nr 162, poz. 1126, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 19, poz. 239, Nr 48, poz. 550, Nr 104, poz. 1104, Nr 120, poz. 1268 i Nr 122 poz. 1320, z 2001 r. Nr 111, poz. 1194 i Nr 144, poz. 1615 oraz z 2002 r. Nr 41, poz. 362 i Nr 141, poz. 1185

do kształcenia ustawicznego¹⁸. Identyfikacja i usuwanie barier oraz trudności w dostępie do edukacji, podkreśla komunikat z 1996 r. pn. *Równe szanse dla osób niepełnosprawnych – nowa strategia niepełnosprawności we Wspólnocie*, Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych z 1993 r. pn. *Standardowe zasady wyrównywania szans osób niepełnosprawnych* oraz dokument pn. *W kierunku Europy bez barier*¹⁹. Zasada równości szans znajduje również uzasadnienie w dokumencie pn. *Europejska Karta Socjalna*, wypracowanym przez Radę Europy, ratyfikowana przez Polskę w 1997r.²⁰, w której określone prawa osób niepełnosprawnych dotyczą między innymi likwidacji barier funkcjonalnych, powszechności dostępu do edukacji oraz wsparcia integracji i współpracy instytucji i placówek, stron pozaszkolnych i organizacji w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej. Przedstawione kierunki działań koncentrują się głównie na przeciwdziałaniu nierówności, zwiększając tym samym uczestnictwo osób niepełnosprawnych we wszystkich dziedzinach życia społecznego²¹. W nowym podejściu do niepełnosprawności wskazuje się również na znaczenie kształcenia uczniów niepełnosprawnych w ogólnym systemie nauczania. Dokumentem znaczącym w tym obszarze jest Uchwała Rady Ministrów Edukacji dotycząca integracji dzieci i młodych ludzi w powszechnym systemie edukacji²². Inicjatywa przeciwdziałania nierówności polega na wyróżnieniu i realizacji działań między innymi takich jak: wspieranie współpracy między wszystkimi organizacjami, wykorzystanie w procesie kształcenia nowych technologii, rozwój i wdrożenie edukacyjnych materiałów multimedialnych, programów specjalnych oraz komunikacja za pomocą komputera²³.

Zasygnalizowanie działania obrazują znaczenie dostępności i współpracy z innymi placówkami, instytucjami i organizacjami wobec których szkoła musi zajmować postawę aktywno – rynkową²⁴. Ważnymi czynnikami wpływającymi na organizację procesu kształcenia zawodowego są warunki techniczne – dydaktyczne odpowiadające potrzebom ucznia²⁵, wyposażenie szkoły w sprzęt niezbędny do rewalidacji, odpowiednie pomoce i

¹⁸ Pindor L, Prawa osób niepełnosprawnych [w:] MPiPS, Pełnomocnik Rządu Do spraw Osób Niepełnosprawnych (red.), Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych – materiały szkoleniowe, Program Celowy ATENA Warszawa 2000, s.33

¹⁹ Strategia niepełnosprawności w Unii Europejskiej www.ffmpeg.pl.

²⁰ Żółkowska T., *Miejsce osób z niepełnosprawnością w Unii Europejskiej*, (red.) E. Garniewicz, A. Krause, [w:] Dyskursy pedagogiki specjalnej. Od tradycjonalizmu do ponowoczesności. Uniwersytet Warmińsko – Mazurski, Olsztyn 2002, s. 55

²¹ Strategia niepełnosprawności w Unii Europejskiej www.ffmpeg.pl.

²² Wykaz dokumentów Unii Europejskiej, związanych z osobami z niepełnosprawnością, lista „screeningowa” B z listopada 1998r. www.ue.ffmpeg.pl

²³ Bolkowska – Najwer M, Bariery edukacyjne dzieci i młodzieży niepełnosprawnej – przykład Polski na drodze do Unii www.lodz.idn.org.pl

²⁴ Kulisiewicz Cz., Szkolnictwo w procesie przebudowy. Kierunki reform oświatowych w krajach przemysłowych 1945-1980, WSiP, Warszawa 1982, s. 91

²⁵ Klaro-Celej L., Potrzeby ucznia w aspekcie doboru treści i metod kształcenia, [w:] T. Serafin (red.), *Ponadgimnazjalna, specjalna szkoła przysposobienia do pracy (organizacja, metody pracy, scenariusze, regulacje prawne)*. Poradnik dla nauczycieli i specjalistów, MENiS, Warszawa 2005, s. 38

środki²⁶, sprzęt rehabilitacyjny²⁷ oraz przystosowanie sal gimnastycznych, gabinetów do zajęć rewalidacyjnych, sal do rehabilitacji, pracowni i warsztatów do zajęć teoretyczno - praktycznych^{28,29}. Ważne jest również doskonalenie zaleceń zawartych w dokumentach organizacyjno – prawnych, przedstawionych w tabeli nr 1, oraz przystosowanie procesu dydaktyczno – wychowawczego i opiekuńczego do potrzeb młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Tabela 1 Uprawnienia dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w wybranych aktach prawnych

Lp.	Akty prawne	Wymagania prawno – edukacyjne	
		Wymagania	Orzeczenie/ opinia
1	2	3	4
1	Rozporządzenie MENiS z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 19, poz. 167)	<ul style="list-style-type: none"> - realizacja zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego - zapewnienie odpowiednich warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych - dostosowanie programu nauczania, programu wychowawczego i programu profilaktyki do indywidualnych potrzeb ucznia - organizowanie zajęć rewalidacyjnych, zajęć socjoterapeutycznych - integracja ze środowiskiem rówieśniczym - edukacja w przypadku szkoły podstawowej do 18 roku życia a w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej do 24 roku życia - dostosowanie arkuszy egzaminacyjnych do rodzaju niepełnosprawności w przypadku egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe 	Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

²⁶ Dworzniowska M., Kształcenie integracyjne uczniów z upośledzeniem umysłowym, [w:] E. Garniewicz, A. Krause (red.), Dyskursy pedagogiki specjalnej. Od tradycjonalizmu do ponowoczesności, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2002, s. 246

²⁷ Wyczasany J., Pedagogika upośledzonych umysłowo. Wybrane zagadnienia, Oficyna wydawnicza IMPULS, Kraków 2004, s. 154

²⁸ Klara-Celej L., Potrzeby ucznia w aspekcie doboru treści i metod kształceniaop. cit. s. 39

²⁹ Zych E., Warsztat pracy nauczyciela, [w:] T. Wieloch, (red.), Studia Pedagogiczne LIV. Warunki pracy nauczyciela, Wrocław 1989

		<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie odpowiednich warunków i formy w przypadku sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, maturalnego lub potwierdzającego kwalifikacje zawodowe 	
2.	Rozporządzenie MENiS z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> - kształcenie dzieci i młodzieży nie dłużej niż do ukończenia przez ucznia 18 roku życia w przypadku szkoły podstawowej, 21 roku życia w przypadku gimnazjum i 24 roku życia w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej - realizacja zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego 	Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego
	niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach oraz w ośrodkach (Dz.U. z 2005 r. Nr 19, poz. 166)	<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie odpowiednich warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych - dostosowanie i realizacja programu nauczania, programu wychowawczego i programu profilaktyki do indywidualnych potrzeb ucznia - dokonywanie oceny poziomu funkcjonowania ucznia na danym etapie edukacyjnym w celu opracowania i modyfikacji indywidualnego programu edukacyjnego - przygotowanie do samodzielności w życiu dorosłym - integracja ze środowiskiem zdrowym - przedłużenie czasu na przeprowadzenie sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, maturalnego lub potwierdzającego kwalifikacje zawodowe oraz dostosowanie zadań do rodzaju i niepełnosprawności ucznia 	
3.	Rozporządzenie MENiS z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych	<ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie wymagań edukacyjnych na podstawie opinii lub orzeczenia publicznej/niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, - zwolnienie ucznia z nauki drugiego języka obcego na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego - zwolnienie ucznia z zajęć wychowania 	<p>Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego albo indywidualnego nauczania</p> <p>Opinia publicznej poradni psychologiczno – pedagogicznej, w tym publicznej poradni</p>

	(Dz.U. z 2004 r. Nr 199, poz. 2046)	<p>fizycznego, informatyki, technologii informacyjnej na podstawie opinii lekarza</p> <ul style="list-style-type: none"> - podsumowanie osiągnięć edukacyjnych z zajęć edukacyjnych w przypadku klasyfikacji śródrocznej i rocznej - dostosowanie warunków i form do indywidualnych potrzeb ucznia na podstawie opinii lub orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania w przypadku sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, maturalnego lub potwierdzającego kwalifikacje zawodowe - dostosowanie warunków i form do indywidualnych potrzeb ucznia na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia w przypadku sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, maturalnego - Korzystanie ze sprzętu medycznego i leków koniecznych ze względu na chorobę w czasie trwania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, maturalnego lub egzaminu zawodowego 	<p>specjalistycznej, albo niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym niepublicznej poradni</p> <p>Opinia lekarza o ograniczonych możliwościach</p> <p>Zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza</p>
4.	Rozporządzenie MENiS z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz.U. z 2004r. Nr 26, poz. 232)	<ul style="list-style-type: none"> - rekrutacja do przedszkoli i szkół specjalnych oraz do oddziałów specjalnych na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego - pierwszeństwo przyjęcia do szkół średnich w przypadku uzyskania przez ucznia równorzędnych wyników uzyskanych w postępowaniu kwalifikacyjnym na podstawie opinii poradni psychologiczno – pedagogicznej 	Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego
5.	Rozporządzenie MENiS z dnia 12 lutego 2001r. w sprawie orzekania o potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, oraz szczegółowych zasad kierowania do kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania	<ul style="list-style-type: none"> - orzekanie oraz kwalifikowanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do odpowiednich form kształcenia specjalnego w tym integracyjnego oraz nauczania indywidualnego 	<p>Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego</p> <p>Orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania</p> <p>Orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno – wychowawczych w przypadku upośledzenia umysłowego w stopniu głębokim</p>

6.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 01 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia	<ul style="list-style-type: none"> - korzystanie z ulg i zwolnień z opłat - możliwość uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, - możliwość korzystania z pomocy finansowej, usług socjalnych i opiekuńczych - nabycie uprawnień do zasiłku pielęgnacyjnego. 	Orzeczenie o niepełnosprawności
7.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 21 maja 2002 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności	<ul style="list-style-type: none"> - korzystanie z ulg i zwolnień z opłat - możliwość uczestnictwa w terapii zajęciowej, turnusach rehabilitacyjnych, - możliwość uzyskania zatrudnienia, uczestnictwo w szkoleniach - możliwość korzystania z pomocy finansowej, usług socjalnych i opiekuńczych - nabycie uprawnień do zasiłku pielęgnacyjnego 	Orzeczenie o stopniach niepełnosprawności

Powyższe rozwiązania ułatwiają młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych dostęp do edukacji wspólnie z pełnosprawnymi rówieśnikami, korzystanie ze szkolnictwa specjalnego, indywidualną edukację oraz pomoc organizacyjną, materialną, wskazując tym samym na brak uregulowań prawno – organizacyjnych w dziedzinie edukacji w zakresie zwiększenia dostępności do kształcenia w ogólnodostępnych szkołach publicznych, doskonalenia i dostosowania infrastruktury i środowiska pracy placówek, instytucji i organizacji do potrzeb i możliwości uczniów niepełnosprawnych oraz kwalifikacji zawodowych nauczycieli szkół ogólnodostępnych w zakresie podstaw pedagogiki specjalnej oraz poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy.

Rec. A. Michalski

Literatura

1. Bolkowska-Najwer M, Bariery edukacyjne dzieci i młodzieży niepełnosprawnej – przykład Polski na drodze do Unii www.lodz.idn.org.pl
2. Kirenko J., *Szkolnictwo zawodowe i przysposobienie do pracy dla osób niepełnosprawnych*. [w:] W. Otrębski (red.), *System wsparcia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych*, Fundacja Między Nami, Lublin 1999.

3. Kupisiewicz Cz., *Szkolnictwo w procesie przebudowy. Kierunki reform oświatowych w krajach uprzemysłowionych 1945-1980*, WSiP, Warszawa 1982.
4. Kuzynowski., *Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych. „Aktywizacja Zawodowa Osób Niepełnosprawnych”*, 2005, nr 1(1).
5. Nowak A., *Wybrane edukacyjne i prawne aspekty niepełnosprawności*, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 1999.
6. Pindor L., *Prawa osób niepełnosprawnych [w:] MPiPS, Pełnomocnik Rządu Do spraw Osób Niepełnosprawnych (red.), Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych – materiały szkoleniowe, Program Celowy ATENA Warszawa 2000.*
7. Program pomocy w dostępie do nauki dzieci i młodzieży niepełnosprawnej www.kuratorium.gda.pl
8. Rozporządzenia MENiS z dnia 18 stycznia 2005r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach oraz ośrodkach (Dz. U. z 2005 r. Nr 19, poz. 166).
9. Rozporządzenie MENiS z dnia 07 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 199, poz. 2046).
10. Rozporządzenie MENiS z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (DZ. U. Z 2005r. Nr 19, poz. 167).
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach na podstawie art. 95a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ((Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 i Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 117, poz. 759 i Nr 162, poz. 1126, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 19, poz. 239, Nr 48, poz. 550, Nr 104, poz. 1104, Nr 120, poz. 1268 i Nr 122 poz. 1320, z 2001 r. Nr 111, poz. 1194 i Nr 144, poz. 1615 oraz z 2002 r. Nr 41, poz. 362 i Nr 141, poz. 1185).
12. Rozporządzenie Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 14 grudnia 1994 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. Nr 89, poz. 414, z 1996 r. Nr 100, poz. 465, Nr 106, poz. 496 i Nr 146, poz. 680, z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 111, poz. 726 oraz z 1998 r. Nr 22, poz. 118 i Nr 106, poz. 668).
13. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności. (Dz. U. 03.139.1328).
14. Strategia niepełnosprawności w Unii Europejskiej www.ffmpeg.pl.
15. Ustawa o systemie oświaty z dnia 07 września 1991 r. (Dz. U. Z 1996 r. Nr 67, poz. 329 i nr 106, poz. 496, z 1997 r. nr 28, poz. 153 i nr 141, poz. 943, z 1998 r. nr 117, poz. 759 i nr 162, poz. 1126, z 2000 r. nr 12, poz. 136, nr 19, poz. 239, nr 48, poz. 550, nr 104, poz. 1104, nr 120, poz. 1268 i nr 122, poz. 1320, z 2001 r. nr 111, poz. 1194 i nr 144, poz. 1615, z 2002 r. nr 41, poz. 362, nr 113, poz. 984 i nr 200, poz. 1683 oraz z 2003 r. nr 6, poz. 65). art. 1.
16. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane Dz. U. 1994 nr 89 poz. 441 z późn. zm. art. 5 ust.1 pkt. 3.
17. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym Dz. U. 99.15.139 1999.05.25 zm. Dz. U. 99. 41.412 2002.01.25. zm. Dz. U. 01.5.45. art. 1 ust 2 pkt. 3.

18. Wstępne założenia do ustawy o wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych www.idn.org.pl
19. Wykaz dokumentów Unii Europejskiej, związanych z osobami z niepełnosprawnością, lista „screeningowa” B z listopada 1998r. www.ue.ffm.pl
20. Żółkowska T., *Miejsce osób z niepełnosprawnością w Unii Europejskiej*, (red.) E. Garniewicz, A. Krause, [w:] *Dyskursy pedagogiki specjalnej. Od tradycjonalizmu do ponowoczesności*. Uniwersytet Warmińsko – Mazurski, Olsztyn 2002.
21. Klaro-Celej L., *Potrzeby ucznia w aspekcie doboru treści i metod kształcenia*, [w:] T. Serafin (red.), *Ponadgimnazjalna, specjalna szkoła przysposobienia do pracy (organizacja, metody pracy, scenariusze, regulacje prawne)*. Poradnik dla nauczycieli i specjalistów, MENiS, Warszawa 2005.
22. Dworznikowska M., *Kształcenie integracyjne uczniów z upośledzeniem umysłowym*, [w:] E. Garniewicz, A. Krause (red.), *Dyskursy pedagogiki specjalnej. Od tradycjonalizmu do ponowoczesności*, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2002, s. 246.
23. Wyczasany J., *Pedagogika upośledzonych umysłowo. Wybrane zagadnienia*, Oficyna wydawnicza IMPULS, Kraków 2004, s. 154.
24. Klara-Celej L., *Potrzeby ucznia w aspekcie doboru treści i metod kształcenia*op. cit. s. 39.
25. Zych E., *Warsztat pracy nauczyciela*, [w:] T. Wieloch, (red.), *Studia Pedagogiczne LIV. Warunki pracy nauczyciela*, Wrocław 1989.